

Šutnja u eri sve glasnijih medija

Svjedoci smo nemoralnog okrupnjavanja kapitala i kupnje medijske šutnje zakupom oglasnog prostora; svjedoci smo kupnje novinara PR-akcijama; svakodnevno sapunjanje nas gledatelja skupo plaćenim jeftinim programom koji se financira našom pretplatom; odumiremo uz "talk showove" u kojima malo tko zna govoriti

SEAD ALIĆ

Osnovni princip cijepljenja ubrizgavanje je manje količine virusa opasne bolesti u tijelo, čime se organizam natjera na proizvodnju antitijela. S manjom količinom virusa u sebi organizam, dakle, postaje otporniji na velike i snažne napade. Prema sličnom principu medij nam gotovo svakodnevno dostavlja »velike istine« o malim aferama (uglavnom političara). Cilj takvog pisanja nije, naravno, otkrivanje istine o političarima, premda povremeno ima i toga. Dublja je namjera stalno ubrizgavanje manje količine društvenog jada u organizam da se organizam ne bi izložio traganjima za velikim istinama koje bi sigurno dotakle.

U Bismarckovoj izreci o politici kao umijeću mogućega, Sloterdijk je prepoznao skriveno upozorenje na mogućnost da velika djeca neovlašteno posegnu za prisvajanjem države. »Mi smo umjetnici prakse«, kao da održanja hodnicima hrvatske predstavačke demokracije. Istodobno broj samoubojstava iz godine u godinu raste i podsjeća nas da ne bismo trebali biti posebno sretni gledajući se ujutro u zrcalo.

Retorika snaži. U igri je »banda lopovska«. Studenti su sretni jer su pronašli razlog za borbu. Besplatno školovanje je trojanski konj za eksploziju podsvjesnog otpora tlaci, onalovažavanju, ignoriranju... Sve će, međutim, stati jer egzistencija masmedija ovisi o odlukama onih o kojima masmediji trebaju pisati i govoriti. Od protesta će se odustati jer je njihov »marketinški« utjecaj zanemariv u odnosu na utjecaj političara zaduženih za neovisnost medija. U odnosu na europska i svjetska iskustva bitno smo napredniji u pretvaranju rada za opće interese u brigu za vlastite. Među najboljima smo u umrežavanju interesa s prvom pratiljom - šutnjom. Na izbore za gradonačelnika prijestolnice izlazi tako malo građana da bi se obraz izabranoga trebao zacrvljeni.

Svjedoci smo nemoralnog okrupnjavanja kapitala i, istodobno, svakodnevne kupnje medijske šutnje (a kupuju je novopečeni kapitalisti) zakupom oglasnog prostora; svjedoci smo kupnje novinara PR-akcijama (izletima, druženjima i sitnim darovima); pratimo svakodnevno sapunjanje nas gledatelja skupo plaćenim jeftinim programom koji se financira našom pretplatom; odumiremo uz talk showove u kojima malo tko zna govoriti, a gdje je teško pronaći i česticu zabave.

Davanjem prevelikog prostora interesnim zajednicama organiziranim u političke stranke (s navijačkim sloganima i navijačkom filozofijom podjele građana prema bojama njihovih logotipa) te njihovim produženim rukama, novim kapitalistima, televizija se svrstala. Ličev program »Za slobodu« radio se u vrijeme obrane, evoluirao je u promidžbeni program oglašavanja trgovačkog lanca privatiziranog još za trajanja rata.

Svjedoci smo otvaranja tržišta niskih strasti (strahova, bijesa, osvete i mržnje). Broj stranica crne kronike raste. Vijesti o ubojstvima penju se na ljestvici prioriteta vijesti nacionalne televizije. Od nekud se pojavljuje nagon za pokazivanjem smrti, krvi, pljački i ubojstava. U zatvorenom smo krugu u kojem vijest pretvorena u robu proizvodi nisku strast koja opet potrebuje novu vijest kao robu koja proizvede novu nisku strast.

Nisam branitelji, ni sam psiholog. Ipak, problem PTSP-a i čestih samoubojstava branitelja dovođim u vezu sa zrcalom društva - njegovim medijima - koji u slobodi ne znaju pjevati onako kako su »suzniji pjevali o njoj« (Miljković). Mediji su prostor kolektivnoga komuniciranja nesvjesnoga, prostor očekivanja i pražnjenja, stvaranja povjerenja i razočaranja.

Samoubojstva su u najmanju ruku ohrabrena beščuvinom prešućivanjem očih istina. Ili barem prešućivanjem onoga što se kao istina kotrlja ulicama. Medijskom šutnjom u eri moćnih i sve glasnijih medija. Hrvatski masmediji glasno šute o stvarima i problemima o kojima »nije uputno« govoriti na glas, jednako kao što uza sve više demokracije sve manje smisla ima izlaziti na izbore, jednako kao što uz kadrove bogatstva i sreće sve manje ima duhovno bogatih i sretnih ljudi.

Svi u Hrvatskoj znaju da je privatizacija bila nepravedna, posebice prema onima koji su još bili u uniformama dok su sve krojili zakoni legaliziranja prelijevanja društvenog vlasništva u privatno. Svi znaju da je svaki prosjek laž - da je to izračun koji novoj nomenklaturi omogućava prikriivanje bogaćenja, onog bogaćenja koje nije rezultat njihovih sposobnosti, nego blizine oltaru vlasti.

Sve su to situacije koje kao sol na ranu liježu na svijest osiromašenih, prevarenih, manipuliranih. Među njima je možda najteže ljudima koji su za vrijeme rata branili Hrvatsku, ali branili je, nekoga i ubili. Onog trenutka kada postanu bitno nezadovoljni Hrvatskom za koju su se borili, ostaju sami, suočeni s nesrećom iskustva sudjelovanja u ratu i eventualno nesrećom ubojstva drugog čovjeka. Bez obzira na to je li riječ o samoobrani, domovinskom ratu ili borbi za slobodu. Ne nosimo se svi jednako s posljedicama svojih čina.

Masmediji potenciraju sukobe, mržnju, negativne emocije. Prikazujući nasljeđe, izazivaju ravnodužnost prema nasilju. Prikazujući jahte i vile onih koji su egzekutori nelegitimne pretvorbe, u prosječnom gledatelju javlja se osjećaj ojađenosti.

Slušajući kako se o ljudima koji su okrvavili zagrebačke pločnike u javnim medijima govori njihovim nadimcima kao da je riječ o »dečkima iz susjedstva« - prosječan gledatelj ne može ne pomisliti kako je riječ o skupinama koje pripadaju nekome gore.

Istina i inače teško izlazi na kraj s glasinama. Kada se glasine pretvore u sredstvo sustavnog obmanjivanja javnosti na istini je da odjene ruho protesta i podigne glavu za razliku od onih koji samo podižu ruke.

Pitanje istine masmediji su oдавно preformulirali u pitanje prihvatljivosti za peripetum mobile, koji bismo mogli nazvati i medijskom igrom sa strastima. Mediji razvijaju niske strasti u publici - niske strasti traže medije koje podilaze niskim strastima. Ironično, opravdanje je sloboda izbora, premda tu nije riječ ni o slobodi ni o izboru.

Govoreći protiv aktualnih trendova masmedijskog porobljavanja svakodnevne, izlažemo se nerazumijevanju najutjecajnijih (novine, radio, televizija, politika). Znajući, međutim, za kroničan problem suvremenih masmedija, smatram da je ključno ukazati na povezanost objavljivanja kadrova smrti sa (samo)proizvodnjom te iste smrti. Lažljivac je onaj koji izgovori laž. Kako ćemo nazvati onoga koji tu laž umnaža i distribuira? Ubojica je onaj koji ubije jednog čovjeka. Kako nazvati onoga koji objavljivanjem i stalnim inzistiranjem na ubojstvima, krvi, nasilju i zločinima ubija ostatak ljudskog u cijeloj generaciji čovječanstva?

Sloboda medija danas je djelomice prisutna na internetu. Ono na televiziji, sloboda je oglašavanja kamuflirana strastima sapunica, horora, politike, crne kronike, hazarda i erotike.

Autor je doktor znanosti, voditelj Sekcije za filozofiju medija Hrvatskog filozofskog društva